

VALSTYBINĖ MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBA

2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2020 02 20

Vilnius

Vadovo žodis

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai (toliau – VMVT) 2019 m. įgyvendinant strateginį tikslą – stiprinti visuomenės sveikatą ir vartotojų apsaugą, susijusią su maisto sauga ir kokybe, užtikrinti gyvūnų sveikatą ir gerovę, didžiausi iššūkiai teko vykdant struktūrinius pokyčius. Siekiant skaidresnės ir efektyvesnės VMVT vykdomos kontrolės, racionaliau panaudoti turimus žmogiškuosius išteklius ir išlaikyti greitą paslaugų, teikiamų gyventojams, ūkininkams ir verslui, pasiekiamumą, atsižvelgiant į besikeičiančius vartotojų, verslo lūkesčius ir poreikius, išskylančius naujus iššūkius gyvūnų gerovės, gyvūnų užkrečiamųjų ligų plitimo ir maisto saugos srityse, 52 VMVT teritoriniai padaliniai administraciniu principu buvo sujungti į 10 departamentų.

VMVT, įgyvendindama šešėlinės ekonomikos mažinimo priemones ir siekdama nustatyti galimus maisto klastojimo atvejus, vykdė sugriežtintą valstybinę įvežamos mėsos ir mėsos gaminių kontrolę. 2019 m. VMVT, bendradarbiaudama su mobiliosiomis Muitinės departamento pareigūnų grupėmis, Policijos departamento pareigūnais ar Valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnais vykdė transporto priemonių, vežančių maisto produktus, patikras keliuose, mėsos perdirbimo įmonėse, didmeniniuose sandėliuose ir mažmeninės prekybos vietose. Šių patikrų metu užfiksuoti neteisėtos veiklos, maisto higienos, laikymo sąlygų, saugos ir kt. pažeidimai, uždrausta tiekti rinkai daugiau kaip 128 t maisto produktų, iš jų 58 t gyvūninių produktų (mėsos, pieno).

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas kurti smulkųjį verslą ir skatinti jį veikti legaliai bei atsakingai, gaminant maisto produktus nedideliais kiekiais, taip pat prisidedant prie regionų plėtros ir vietinių maisto produktų gamintojų ir vartojimo skatinimo buvo parengti supaprastinti negyvūninio maisto tvarkymo reikalavimai nedidelėms kepykloms ir miltinių produktų gamybos, paruoštų valgių ir patiekalų gamybos, įvairių maisto produktų iš vaisių, uogų, daržovių, riešutų, prieskoninių augalų ir kt. gamybos įmonėms.

Reaguodama į UAB „Ekologistika“ kilusį gaisrą ir siekdama įvertinti vartotojų sveikatai ir gyvūnų gerovei galėjusią kilti riziką, VMVT iš gaisro paveiktos teritorijos 2019 m. spalio–gruodžio mėn. atrinko 184 mėginius ir taikė atitinkamas kontrolės priemones, kuriomis siekė užtikrinti, kad rinkai būtų tiekiamas tik saugus maistas ir pašarai. 2020 m. VMVT yra numačiusi patikslinti kriterijus, pagal kuriuos yra nustatomas su maistu, geriamuoju vandeniu, pašarais ir gyvūnais susijusių įvykių rizikos lygis. Remiantis jais, atnaujinti VMVT numatytų įvykių maisto ir pašarų srityse valdymo bendrąjį planą ir VMVT ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, įtraukiant rekomendacijas, kaip apsaugoti ūkinius gyvūnus ir gyvūnus augintinius nuo pasklidusios taršos ir numatant VMVT veiksmus cheminės, branduolinės ar radiologinės avarijos atveju, kai užterštoje teritorijoje gyvūnų laikytojai neturi galimybių tinkamai pasirūpinti ūkiniais gyvūnais ar gyvūnais augintiniais.

2019 m. VMVT, kaip A tipo kontrolės įstaigai, kuriai taikomi aukščiausi nešališkumo reikalavimai, buvo išduotas atnaujintas Akreditacijos pažymėjimas, kuriuos Nacionalinis akreditacijos biuras prie Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos patvirtino VMVT atitiktį Lietuvos standarto LST EN ISO/IEC 17020:2012 reikalavimams.

I. STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

Konteksto (aplinkos) analizė

VMVT 2019 m. vykdė tęstinę Valstybinės maisto ir veterinarinės kontrolės programą, skirtą Lietuvos Respublikoje pagaminto, įvežto, importuoto ir tiekiamo Lietuvos rinkoje maisto, pašarų, gyvūnų, gyvūninių produktų ir veterinarinių vaistų, veterinarinės paskirties biocidų valstybinei kontrolei finansuoti.

VMVT 2019 m. toliau vykdė gyvūnų užkrečiamųjų ligų prevencijos ir kontrolės programas, visuomenei teikė aktualią informaciją ir konsultacijas. Didelis dėmesys buvo skirtas AKM plitimui suvaldyti. 2019 m. AKM židinių buvo užregistruota 19 kiaulių laikymo vietų (3 židiniai nustatyti komerciniuose ūkiuose ir 16 nekomercinėse kiaulių laikymo vietose) ir 464 vietose laukinėje faunoje.

VMVT nuolat vykdė paukščių gripo stebėseną ir priminė gyventojams, kad paukščių laikytojai turi griežtai laikytis biologinio saugumo reikalavimų. Ūkininkams ir paukščių laikytojams būtina taikyti tinkamas biologinio saugumo priemones, siekiant apsaugoti ūkius nuo paukščių gripo viruso patekimo.

VMVT ne rečiau kaip du kartus per metus vykdė patikrinimus, kaip naminių gyvūnų laikytojai laikosi nustatytų reikalavimų. Po šių patikrų ketvirtadalyje ūkių nustatyta mažesnių ar didesnių gyvūnų laikymo, sveikatos, biologinio saugumo priemonių ar šalutinių gyvūninių produktų tvarkymo reikalavimų pažeidimų, už kuriuos, atsižvelgus į jų mastą ir pobūdį, šių ūkių atsakingiems asmenims skirtos administracinės nuobaudos. Kailinių gyvūnų laikymo sąlygos tikrinamos rizikingiausiais jų gyvenimo laikotarpiais – jauniklių atjunkymo nuo motinų ir suaugusių gyvūnų žudymo metu. Planinių patikrinimų metu tikrinamos visos kailinių gyvūnų laikymo vietos ir tiriami visi gauti pranešimai. VMVT registro duomenimis, šalyje kailinių gyvūnų auginimu užsiima 185 ūkio subjektai, iš kurių 142 laiko kanadines audines.

2019 m. VMVT vykdė sustiprintą arseno kontrolę ir tęsė išsamius vandens tyrimus. Pagal arseno kontrolės planą, VMVT prioriteto tvarka tyrė didesnės rizikos teritorijų (Kauno, Raseinių, Šiaulių, Joniškio, Kelmės, Jurbarko, Ignalinos, Vilniaus, Širvintų, Trakų ir Elektrėnų) geriamojo vandens mėginius. Kasmet VMVT ir vandens tiekėjų atliekami geriamojo vandens tyrimai liudija, kad 95 % atvejų geriamasis vanduo atitinka saugos ir kokybės reikalavimus. Tačiau nustačius atvejų, kuomet arseno koncentracija geriamajame vandenyje viršijo leistiną normą, VMVT pradėjo vykdyti sustiprintą šio cheminio elemento kontrolę tiek centralizuotai tiekiamame, tiek ir individualių šulinių vandenyje.

2019-05-24 įsigaliojo nauji supaprastinti reikalavimai mažoms maisto prekių paruošėjams. Smulkioms ir vidutinėms įmonėms, pradedančioms mažmeninės prekybos maistu veiklą, bus ne tik paprasčiau įgyvendinti pagrindinius su maisto sauga susijusius reikalavimus, tai pareikalaus ir gerokai mažesnių administracinių resursų. VMVT pastebi, kad Lietuvoje daugėja naujų mažųjų maisto tvarkymo įmonių. Tam įtakos turėjo supaprastinti reikalavimai įsirengti skerdimui ir mėsos išpjaušimo, mėsos ar pieno produktų gamybos patalpas ir numačius lengvesnius veiklos įregistravimo reikalavimus prekybai pačių užauginta vaisių ir daržovių produkcija tiesiai iš ūkio, vis daugiau ūkininkų susidomi ir imasi iniciatyvos patys prekiauti savo užaugintais ir pagamintais produktais. VMVT teikia metodinę pagalbą, konsultuoja ir pataria, kaip tinkamai minimaliomis sąnaudomis pradėti veiklą, išlaikant gamybos higienos ir maisto saugos reikalavimus.

2019-12-14 įsigaliojo maisto tvarkymo subjektų registravimo tvarkos pakeitimai, kurie leis dar labiau sumažinti administracinę našą – viešojo maitinimo paslaugų teikėjams ir prekybininkams lengviau ir gerokai paprasčiau pradėti su maisto gamyba susijusią veiklą.

VMVT ir Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas, reaguodami į Alytaus mieste ir rajone buvusią ekstremalią situaciją dėl padangų degimo produktų sukeliama poveikio maisto saugai ir gyvūnų sveikatai, teikė rekomendacijas gaisro paveiktoje teritorijoje gyvenantiems gyventojams ir veikiančioms maisto tvarkymo įmonėms. Buvo teiktos rekomendacijos dėl vandens, maisto vartojimo, ūkinių gyvūnų laikymo ekstremalios situacijos.

Nuo 2019-11-01 įsigaliojo reikalavimai riebalų rūgščių transizomerų kiekiams maisto

produktuose. Lietuva – viena iš nedaugelio valstybių Europos Sąjungoje, įgyvendinsianti transriebalų ribojimą maisto produktuose. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. V-1202 „Dėl didžiausio leistino riebalų rūgščių transizomerų kiekio maisto produktuose nustatymo“ patvirtintas apribojimas galios visiems Lietuvos rinkai tiekiamiems maisto produktams. Numatoma, kad visuose maisto produktuose – Lietuvoje pagamintuose ir importuojamuose, esančiuose prekyboje ir viešajame maitinime – sveikatai nepalankių transriebalų galės būti ne daugiau kaip 2 g/100 g bendro riebalų kiekio.

2019 m. didelis dėmesys buvo skiriamas gyvūninių maisto produktų eksporto rinkoms plėsti (veterinarijos sertifikatams ir maisto ir veterinarinės kontrolės procedūroms derinti). Suderinti 5 veterinarijos sertifikatai gyvūninių maisto produktų eksportui į 5 šalis: Peru Respubliką (džiovinta / vytinta ar rūkyta jautiena), Ukrainą (sudėtiniai maisto produktai), Kinijos Liaudies Respubliką (jautiena), Naująją Zelandiją (kiaušinių produktai), Serbijos Respubliką (žuvininkystės produktai).

VMVT, siekdama nuosekliai mažinti administracinę naštą ūkio subjektams, išanalizavo įvairių ataskaitų teikimo dažnio pagrįstumą ir inicijavo teisės aktų keitimą ir nepagrįstų informacinių įpareigojimų panaikinimą. 2019 m. bendras administracinės naštos, kurią sukelia ūkio subjektams inicijuotas teisinis reguliavimas, lygis per kalendorinius metus buvo sumažintas 9 226. 512,53 Eur. VMVT, įgyvendindama Lietuvos Respublikos maisto įstatymo Nr. VIII-1608 2, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 12¹, 12², 12³, 12⁴, 12⁷ straipsnių pakeitimo nuostatas, VMVT direktoriaus 2019 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. B1-910 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. spalio 15 d. įsakymo Nr. B1-527 „Dėl Maisto tvarkymo subjektų patvirtinimo ir registravimo reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitė maisto tvarkymo subjektų registravimo tvarką ir taip pat maisto tvarkymo subjektams sumažino administracinę naštą.

1 strateginis tikslas: stiprinti visuomenės sveikatą ir vartotojų apsaugą, susijusią su maisto sauga ir kokybe, užtikrinti gyvūnų sveikatingumą ir gerovę

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos 2019 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Patvirtintas planas	Patikslintas planas*	Faktiškai panaudota	Panaudojimo dalis nuo patikslinto plano (%)**
04 02	Valstybinė maisto ir veterinarinė kontrolė	28 317,0	28 332,0	26 010,1	91,8
	<i>Iš jų Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kita tarptautinė finansinė parama</i>	3 143,0	3 143,0	759,2	24,2

* Plano patikslinimai, sudarantys daugiau nei 5 % nuo patvirtinto plano, pateikiami po lentele. Paaškinimai pateikiami dėl patikslinimų programos lygiu.

** Didesnis nei 10 % asignavimų panaudojimo procentinio dydžio nuokrypis paaškinamas po lentele.

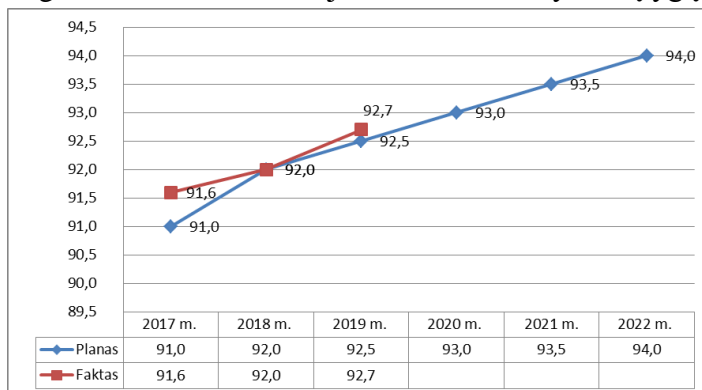
Pastaba. Mažesnę ES ir kitos tarptautinės paramos panaudojimą lėmė pasikeitęs gyvūnų užkrečiamųjų ligų ir afrikinio kiaulių maro (toliau – AKM) priemonių finansinės paramos iš ES intensyvumas.

Informacija apie strateginio tikslo pažangai matuoti nustatytų efekto vertinimo kriterijų planuotas ir pasiektas reikšmes (atsižvelgiant į kriterijų skaičiavimo metodiką, jų palyginti su ES vidurkiu nėra galimybių).

VMVT strateginio tikslo įgyvendinimas vertinamas dviem efekto kriterijais, nustatančiais maisto tvarkymo subjektų atitiktį nustatytiems reikalavimams ir gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo lygį. Išanalizavus 2019 m. valstybinės maisto ir veterinarinės kontrolės rezultatus, nustatyta, kad abu efekto kriterijai įgyvendinti.

• **Strateginio tikslo efekto vertinimo kriterijus E-04-02 „Maisto tvarkymo sąlygų gerėjimas (%)“.**

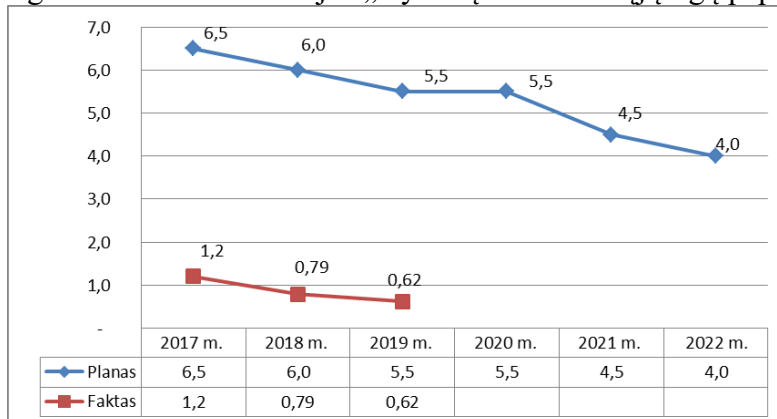
1 grafikas. Efekto kriterijus „Maisto tvarkymo sąlygų gerėjimas“, %.

Pasiekta planuota efekto vertinimo kriterijaus reikšmė rodo, kad teisės aktų reikalavimai įgyvendinami tinkamai. Buvo nustatyta maisto produktų tinkamumo vartoti terminų, kokybės ir laikymo sąlygų ir produktų atsekamumo pažeidimų prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse. Nustatytų pažeidimų priežastys – ūkio subjektų atsakingų asmenų menkas teisės aktų, o ypač savikontrolės sistemos reikalavimų, išmanymas ir neefektyvus taikymas veikloje, didelė personalo kaita.

• **Strateginio tikslo efekto vertinimo kriterijus E-04-03 „Gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo mažėjimas (%)“.**

2 grafikas. Efekto kriterijus „Gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo mažėjimas“, %.

Pasiekta ir viršyta planuota efekto vertinimo kriterijaus reikšmė rodo, kad užkrečiamųjų ligų kontrolės programos įgyvendinamos tinkamai. Buvo vykdomos 5 Europos Komisijos kofinansuojamos gyvūnų užkrečiamųjų ligų kontrolės programos: AKM, paukščių gripo, užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos, pasiutligės ir salmoneliozės vištų dedeklių ūkiuose.

VMVT 2019 m. siekė įgyvendinti 5 veiklos prioritetus:

1 prioritetas. Biologinio saugumo ir veterinarinių reikalavimų įgyvendinimo kontrolė, siekiant užkirsti kelią gyvūnų užkrečiamosioms ligoms patekti ir išplisti Lietuvos teritorijoje

Rodikliai, pagal kuriuos vertinamas 1 prioriteto įgyvendinimas:

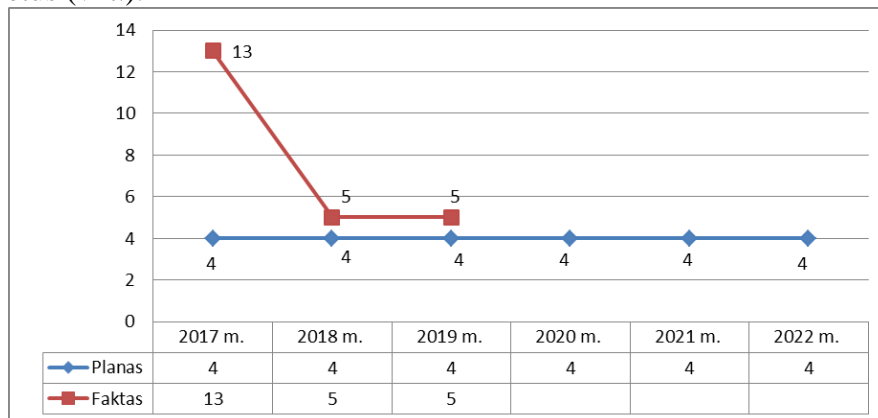
- Ūkinių gyvūnų laikymo vietų, kuriose įgyvendinti visi biologinio saugumo reikalavimai, didinimas – 72 proc. (planuota – 70 proc.).
- Atrinktų mėginių dėl zoonotinių ir simbiotinių bakterijų atsparumo antimikrobinėms medžiagoms stebėjimo skaičius – 824 vnt. (planuota reikšmė – 450 vnt.).
- Komercinių kiaulių ūkių, kuriuose visiškai įgyvendinti biologinio saugumo reikalavimai, skaičius – 100 % (planuota reikšmė – 100 %).
- Patvirtintų paukščių laikymo vietų, kuriose visiškai įgyvendinti biologinio saugumo reikalavimai, skaičius – 100 proc. (planuota – 100 proc.).
- Ištirtų mėginių, atrinktų pagal valstybinę gyvūnų užkrečiamųjų ligų stebėsenos ir kontrolės programą, skaičius – 202 868 vnt. (planuota reikšmė – 200 000 vnt.). Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė viršyta, nes buvo imama daugiau mėginių dėl gyvūnų užkrečiamųjų ligų epizootinės situacijos (AKM).
- Informaciniai pranešimai apie biologinio saugumo reikalavimus – 74 vnt. (planuota reikšmė – 55 vnt.).

2 prioritetas. Gyvūninių maisto produktų eksporto rinkų plėtra

Rodikliai, pagal kuriuos vertinamas 2 prioriteto įgyvendinimas:

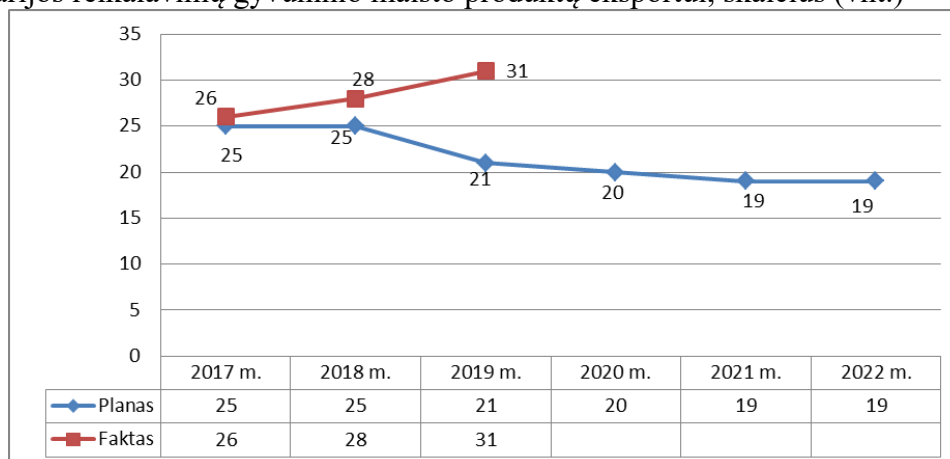
- Suderintų veterinarijos sertifikatų gyvūninio maisto produktų eksportui skaičius 2019 m. – 5 vnt. (planuota reikšmė – 4 vnt.).
- Šalių, su kuriomis pradėtos vykdyti ir tęsiamos derybos dėl veterinarinės sanitarijos reikalavimų gyvūninio maisto eksportui, skaičius – 31 vnt. (planuota reikšmė – 21 vnt.).

3 grafikas. Suderintų veterinarijos sertifikatų gyvūninio maisto produktų eksportui skaičius per metus (vnt.).

Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė įgyvendinta. VMVT prisidėjo prie eksporto skatinimo, siekiant gauti leidimus gyvūninio maisto produktams eksportuoti. 2019 m. buvo vykdomos derybos su trečiųjų šalių kompetentingomis institucijomis, siekiant suderinti veterinarinės sanitarijos reikalavimus, keliamus eksportuojamiems Lietuvoje pagamintiems maisto produktams.

4 grafikas. Šalių, su kuriomis pradėtos vykdyti ir tęsiamos derybos dėl veterinarinės sanitarijos reikalavimų gyvūninio maisto produktų eksportui, skaičius (vnt.)

Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė pasiekta, nes derybos dėl veterinarinės sanitarijos reikalavimų gyvūninio maisto produktų eksportui buvo vykdomos su 31 šalimi: Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Kinijos Liaudies Respublika, Japonija, Korėjos Respublika (Pietų Korėja), Turkijos Respublika, Alžyro Liaudies Demokratinė Respublika, Honkongu, Indonezijos Respublika, Ukraina, Vietnamo Socialistinė Respublika, Filipinų Respublika, Taivanu, Malaizija, Moldovos Respublika, Izraelio Valstybe, Brazilijos Federacine Respublika, Jungtiniais Arabų Emyratais, Meksikos Jungtinėmis Valstijomis, Saudo Arabijos Karalyste, Irano Islamo Respublika, Peru Respublika, Kanada, Kubos Respublika, Maroku, Australija, Naujaja Zelandija, Čilės Respublika, Hondūro Respublika, Kolumbijos Respublika, Libanu, Pietų Afrikos Respublika.

3 prioritetas. Maisto ir su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų saugos ir kokybės kontrolės sistemos tobulinimas

Rodikliai, pagal kuriuos vertinamas 3 prioriteto įgyvendinimas:

- Su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų mėginių dalis, atitinkanti nustatytus reikalavimus – 84 proc. (planuota reikšmė – 96 proc.).
- Įvertintų plastikinių su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų atitikties deklaracijų skaičius – 52 vnt. (planuota reikšmė – 50 vnt.).

4 prioritetas. Maisto papildų ir jų ženklavimo kontrolės efektyvumo didinimas

Rodikliai, pagal kuriuos vertinamas 4 prioriteto įgyvendinimas:

- Maisto tvarkymo įmonėse atrinktų maisto papildų mėginių skaičius deklaruojamai kokybei nustatyti – 19 vnt. (planuota reikšmė – 20 vnt.)
- Maisto papildų ženklavimo ir vizualios informacijos pateikimo įvertinimų skaičius – 2 292 vnt. (planuota reikšmė – 100 vnt.) Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė viršyta, nes maisto papildų ženklavimo informacijos vertinimų skaičius yra susijęs su notifikavimui pateiktų paraiškų skaičiumi.
- Įvertintų nuotolinės prekybos maisto papildais subjektų skaičius – 31 vnt. (planuota reikšmė – 30 vnt.)

5 prioritetas. VMVT, valdymo procesų efektyvumo ir skaidrumo didinimas ir kokybės sistemos tobulinimas, siekiant didesnio vartotojų pasitikėjimo

Rodikliai, pagal kuriuos vertinamas 5 prioriteto įgyvendinimas:

- Vartotojų, aplankusių VMVT interneto svetainę ir teigiamai vertinančių pateikiamos informacijos kokybę, dalis – 51 proc. (planuota reikšmė – 60 proc.)
- Socialinių partnerių, visuomenės ir verslo subjektų pasitikėjimo VMVT veikla didėjimas – 96 proc. (planuota reikšmė – 84 proc.)

- Vartotojų nuomonė apie juos aptarnaujančių darbuotojų kompetenciją – 96 proc. (planuota reikšmė – 90 proc.).
- Teikiamų konsultacijų kokybės gerinimas, tinkamai ir laiku atsakant į vartotojų paklausimus – 72,3 proc. (planuota reikšmė – 100 proc.) Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė nepasiekta, nes 2019 m. buvo gauta 2 440 paklausimų, laiku ir tinkamai (per 5 d. ir mažiau) atsakyta į 1 764 paklausimus. Kitų atsakymų į vartotojų paklausimus rengimas truko ilgiau nei 5 d., nes šie paklausimai buvo sudėtingesni, reikėjo atlikti detalesnę analizę, papildomai surinkti duomenų ir pan.

Direktorius

Darius Remeika